

FÖRSVARSMAKTEN

Handbok Gender - Genomförande

2016

Handbok Gender - Genomförande

H Gender 1-2 2016

HANDBOK

© Försvarsmakten

Bilder på omslaget: 72731_150830, Mats Carlsson, Försvarsmakten

Grafisk bearbetning: Anna Björsson

Produktionsid: -

Produktionsformat: Word

Publikationsområde: INS

Tryck:

HANDBOK

VIDAR-handling: FM2015-8395:6

Beslut om fastställande av Handbok Gender – Genomförande 2016.

Handbok Gender – Genomförande (H Gender 1-2 2016) fastställs att gälla från och med 2016-09-01.

Publikationens registrerade M-nr är: M7739-352080.

Följande upphävs 2016-09-01:

-

Publikationen tillgängliggörs genom publicering på intranätet emilia. www.forsvarsmakten.se samt distribueras och lagras via FMCL/FBF.

Detta beslut är fattat av viceamiral Jan Thörnqvist. I den slutliga handläggningen har som föredragande deltagit kapten Anna Björsson.

Jan Thörnqvist
C INSATS

Anna Björsson

HANDBOK

REVIDERING - ÄNDRINGSLOGG

Nr	Mom	Omfattning	Datum föredragning Beslut av	VIDAR ärende nr
0		Ursprunglig utgåva	2016-07-07 C INSATS	FM2015- 8395:6

Sida avser sidnummer i den rättade versionen.
Ändringar i texten framgår av ändringsmarkör.

Kom ihåg!

Om du läser denna publikation i pappersform – kontrollera att du har den senaste utgåvan. Fastställd och gällande utgåva finns alltid publicerad på försvarsmaktens intranät.

HANDBOK

Förord

Handbok Gender (H Gender) är en del av Försvarsmaktens långsiktiga arbete för ökad jämställdhet och integrering av ett genderperspektiv i verksamheten, både i produktionen och i operationer och insatser. Detta är ett prioriterat arbete som syftar till att få ett breddat rekryteringsunderlag och att öka kvalitén i all verksamhet, både i fredstid och under väpnad konflikt. I grunden är det en fråga om kvinnors och mäns lika rättigheter, skyldigheter och möjligheter att delta i försvaret av vårt samhälle. Vi ser H Gender som ett verktyg för att stärka utvecklingen av en attraktiv myndighet dit de bästa talangerna söker sig för att vi i ord och handling upprätthåller respekten för allas lika värde och värnar om jämställdhet mellan män och kvinnor, både inom myndigheten och i insatser och operationer.

H Gender bygger på behoven och erfarenheterna hos förbanden på taktisk nivå. Målsättningen är att den ska ge fördjupad kunskap om genderperspektivet inom Försvarsmakten och ge konkreta verktyg om hur det kan integreras i verksamheten.

Jan Thörnqvist

C INSATS

Anders Silwer

C PROD

HANDBOK

Läsanvisning

Fokus för H Gender är integreringen av genderperspektivet i verksamheten på taktisk nivå. H Gender består av tre delar och kan användas tillsammans eller var för sig. De tre delarna är:

1:1 Teoretiska grunder och ledarskap

Denna del vänder sig till alla som vill förstå varför och hur Försvarsmakten integrerar genderperspektivet, samt till chefer som behöver stöd i sitt ledarskap.

1:2 Genomförande

Den här delen ger praktiska råd om hur genderperspektivet kan integreras i verksamheten. Den kan användas i det dagliga arbetet på förbanden, vid övning och utbildning samt planering, genomförande och utvärdering av operationer.

1:3 Typscenarier

Denna del innehåller ett antal typscenarier som kan användas vid utbildning och integreras i övningar.

HANDBOK

Innehåll

Förord	5
Läsanvisning	6
1. INLEDNING	8
1.1. Grunder i sammanfattning	8
1.2. Kategorierna civilbefolkning och män, kvinnor, pojkar och flickor	10
2. Operationsmiljön och genderperspektivet	11
3. Att integrera genderperspektivet	15
3.1. Informationsinhämtning	16
3.2. Genderanalys	19
3.3. Rapportering	23
4. Samverkan civilt försvar	23
4.1. Lägesbilden	24
5. Internationella styrkebidrag till EU, Nato, OSSE eller FN	25
Bildförteckning	27
Källförteckning	28
Regler, bestämmelser och handböcker som påverkat innehållet i denna handbok	28

HANDBOK

1. INLEDNING

Detta är del 1:2 av Handbok Gender (H Gender). Den ger råd och stöd vid integrering av genderperspektivet i den militära verksamheten. Det omfattar markstrids-, luftstrids- och sjöstridskrafter, samt samverkan med civilt försvar och styrkebidrag i internationella insatser.

I del 1:2 ges konkreta råd om hur genderperspektivet kan integreras inom underrättelse, planering, genomförande och uppföljning på taktisk nivå. Den tar i huvudsak sin utgångspunkt i befintliga verktyg och bedömandemallar och visar hur dessa kan genderaanpassas och användas för att göra genderanalyser. Denna del är ett komplement till andra reglementen, så som Markstridsreglementet, och kan med fördel användas tillsammans med dessa.

1.1. Grunder i sammanfattning

I händelse av en väpnad konflikt är det avgörande för den framtida freden hur kriget utkämpas. En militär verksamhet som upprätthåller mänskliga rättigheter och grundläggande värden i vårt samhälle bidrar till stabilitet efter att konflikten upphört. Det är därför som ett aktivt jämställdhetsarbete och implementeringen av FN:s säkerhetsrådsresolution 1325 är viktigt.

Försvarsmaktens genderarbete är både ett förhållningssätt och ett verktyg. Syftet är att öka jämställdheten mellan män och kvinnor inom den egna myndigheten och att ta hänsyn till hela civilbefolkningen, d.v.s. kvinnor, män, flickor och pojkar, i händelse av väpnad konflikt. Målsättningarna - *jämställdhet* och *skydd av hela civilbefolkningen* - vilar på fyra grundläggande principer som Försvarsmakten ska sträva efter att upprätthålla i sin verksamhet:

HANDBOK

- ✚ Den militära personalens uppträdande inger förtroende för Försvarsmaktens förmåga och vilja att skapa och upprätthålla säkerhet för kvinnor, män, flickor och pojkar.
- ✚ Kontinuerliga genderanalyser gör att Försvarsmaktens verksamhet levererar ett bättre resultat.
- ✚ Män och kvinnor inom det egna förbandet har jämställda villkor och förutsättningar.
- ✚ Skyldigheten att skydda civilbefolkning, exempelvis genom att minimera risken för oavsiktlig skada, omfattar kvinnor, män, flickor och pojkar på ett likvärdigt sätt.

I praktiken innebär det att Försvarsmakten strävar efter att i attityd, beteende och aktiviteter skapa förutsättningar för män och kvinnor att verka inom myndigheten på lika villkor.

Genderarbetet innebär också att Försvarsmakten kompletterar sin verksamhet med en väl genomförd genderanalys av den del av civilbefolkningen som berörs av Försvarsmaktens aktiviteter. Detta ger en fördjupad bild av civillägesituationen för män, kvinnor, flickor och pojkar och möjliggör en konsekvensanalys av planerade aktiviteter. Detta bidrar i sin tur till att risken för att oavsiktligt skada civilbefolkningen minimeras redan vid planläggning av verksamheten. Med andra ord, en djupare förståelse och analys av de konsekvenser som våra aktiviteter kan få för civilbefolkningen ökar möjligheterna för Försvarsmaktens verksamhet att få avsedd verkan.

HANDBOK

1.2. Kategorierna civilbefolkning och män, kvinnor, pojkar och flickor

H Gender utgår från begreppet gender vilket omfattar män, kvinnor, pojkar och flickor och deras socialt och kulturellt konstruerade könsroller. För att underlätta läsningen kommer H Gender att använda antingen kategorierna män och kvinnor eller/och civilbefolkningen. Dessa två kategorier omfattar alla fyra grupperna, d.v.s. män, kvinnor, pojkar och flickor.

HANDBOK

2. Operationsmiljön och genderperspektivet

Allmänt

Vid integrering av genderperspektivet i militär verksamhet är det avgörande att förstå civilläget. Detta innebär att vi måste beakta att det kan finnas skillnader mellan kvinnors, mäns, flickors och pojkars villkor, situation, behov, beteende, ansvarsområden och utsatthet i krigstid. Denna förståelse behöver vi för att i enlighet med folkrätten kunna skydda hela civilbefolkningen från krigets verkningar. Civilbefolkningen ska enligt folkrätten skyddas mot faror i samband med militära operationer. Försvarsmakten är därför skyldig att ta hänsyn till civilbefolkningen och civil egendom vid försvar och genomförande av attacker. Genderperspektivet ökar vår kunskap om civila kvinnors och mäns situation och roller i stridsområdet. Detta bidrar till förbättrade möjligheter att redan på planeringsstadiet skydda civilbefolkningen från stridens verkningar.

De olika stridskrafterna

Förbanden på taktisk nivå verkar i områden där de möter och påverkar de kvinnor och män som utgör civilbefolkningen. De respektive stridskrafterna har olika mycket kontakt med civila i en stridsmiljö. Armén har av naturliga skäl mest kontakt med civilbefolkningen eftersom hela verksamheten bedrivs på marken. Flygvapnet och marinen utför delar av sin verksamhet i luften respektive till sjöss, där kontakten med civila är begränsad. Samtidigt befinner sig dessa båda stridskrafter också på marken i områden där civilbefolkningen kan befinna sig. Exempel på detta är hamnar, flygplatser, förläggningar och regementen. Luftstridskrafterna och sjöstridskrafterna delar ibland anläggningar med civil verksamhet.

HANDBOK

Stridsmiljöerna där de markbaserade förbanden kan komma att interagera med civilbefolkningen i händelse av krig är många. Det är viktigt att förstå vad detta innebär både för det egna förbandet och för civilbefolkningen.

Flygvapnet verkar både på marken och i luften. Dess förmåga att spana från luften för att inhämta information kan understödja en god lägesbild och kunskap om civilläget. Det kan bland annat bidra till att identifiera hot mot civilbefolkningen och bidra till att minimera risken att oavsiktligt skada dem. Flygvapnet används också för att understödja civila insatser och att undsätta civila. Detta gäller inte minst transporter av humanitära insatser till katastrofområden och helikopterstöd till samhället i händelse av kris eller vid eftersökning av försvunna personer till land och sjöss.

Marinen verkar både till land och sjöss och har precis som övriga vapenslag en rad installationer, hamnar och förläggningar som påverkar civilbefolkningen och som påverkas av dem. De använder sig också av andra nationers hamnar. Till sjöss har marinen begränsad kontakt med civila kvinnor och män. Det är dock inte otänkbart att marinens förband måste undsätta civila i sjönöd. Det kan vara svenska medborgare som flyr över havet eller vid regionala konflikter flyktingar som via havet söker skydd i Sverige. Det är då viktigt att anlägga ett genderperspektiv för att garantera att kvinnor och män är skyddade och inte utsätts för våld eller övergrepp under transporten till land.

HANDBOK

Förståelse för operationsmiljön och civilbefolkningen

Miljöerna där de markbaserade förbanden kan komma att möta civilbefolkningen är mångfaldiga, komplexa och ibland oväntade. Det är viktigt att förstå vad detta innebär både för det egna förbandet och för civilbefolkningen. Många gånger är operationsområdet fragmenterat och saknar tydliga gränser mellan egna och motståndarens styrkor. Civila och stridande förband kan uppträda på samma plats, vilket innebär att civilbefolkningen riskerar att bli utsatt för både direkta och indirekta konsekvenser av väpnat våld. Detta gäller särskilt vid irreguljär krigföring där motståndaren ofta är civilklädd.

Indirekta konsekvenser för civilbefolkningen kan vara brist på förnödenheter, förorenat vatten, begränsad rörelsefrihet, arbetslöshet, trauma och sjukdomar. Deras kön kan vara en bidragande orsak till att deras utsatthet ökar. Antalet civila som befinner sig i ett område när en operation ska genomföras är en viktig faktor att beakta, ibland en av de viktigaste.¹ Det är också viktigt att betänka att motståndaren kan använda sig av civilbefolkningen - även om det strider mot folkrätten - för att bekämpa våra förband. Motståndaren kan exempelvis använda sig av civila som mänskliga sköldar eller begå övergrepp på civila som straff för Försvarmaktens operationer. Stereotypt könsrollstänkande kan ligga till grund för motståndarens agerande för att förstärka effekten av dåden. Exempelvis kan motståndaren göra ett strategiskt val att utsätta flickor, i en situation där de anses vara särskilt värnlösa, för övergrepp.

¹ Framhålls särskilt i MSR 1:4 Operationsmiljö

HANDBOK

Mäns och kvinnors förtroende

Förståelsen och kunskapen om civilbefolkningens situation, behov och lojaliteter är grundläggande för att kunna skapa och upprätthålla deras förtroende. Det är också avgörande för att kunna analysera vilka konsekvenser våra operationer får för civila män och kvinnor. I internationella insatser är det ofta självklart att skaffa sig kunskap om kultur, historia och sociala och ekonomiska förhållanden. När vi befinner oss på vårt eget territorium, inom det nationella försvaret, är det lätt att tro att vi redan har all kunskap om män och kvinnor. En lång rad studier har visat att män och kvinnor har olika förutsättningar, roller och möjligheter, vilket bidrar till att de agerar olika både vid kriser och i vardagslivet. Genom att genomföra genderanalyser på planeringsstadiet av en insats kan vi få kunskap om de respektive grupperna.

I händelse av nationellt försvar kan det verka självklart att Försvarsmakten har civilbefolkningens förtroende och stöd. Vi kan dock inte ta detta för givet. Motståndaren kan ha stödtrupper inom landets gränser. Detta kan ha skett genom propaganda eller olika typer av resurstöd till grupper som motståndaren delar åsikter och värdegrund med. Civilbefolkningens stöd, eller deras bristande stöd, måste omhändertas i planering och genomförande av militär insats. Genderperspektivet bidrar här med en fördjupad och breddad kunskap om mäns och kvinnors situation, bevekelsegrunder, agerande och lojaliteter.

Soldater på alla nivåer bör ha kunskap om sociala, kulturella och ekonomiska förhållanden i operationsområdet för att öka förmågan att agera på ett lämpligt sätt. Ett felaktigt agerande i lokal miljö som påverkar civila män och kvinnor kan få stora konsekvenser för en hel operation och för den framtida verksamheten.

HANDBOK

Civila mäns och kvinnors förtroende för Försvarsmakten kan vara avgörande för utfallet av våra insatser. Det kan bidra till skyddet av det egna förbandet och information som har betydelse för att agera mot en motståndare.

3. Att integrera genderperspektivet

Att integrera genderperspektivet i operationer innebär att komplettera den gängse verksamheten med information, analys och hänsynstagande till civila män, kvinnor, pojkar och flickors situation, behov och förutsättningar. Detta ska göras redan på planeringsstadiet. I praktiken innebär det följande:

Informationsinhämtning som synliggör både män och kvinnor

- Den sedvanliga informationsinhämtningen kompletteras med information om män respektive kvinnor i stridsområdet.
- I de fall som civilbefolkningen konsulteras ska Försvarsmakten göra det möjligt för både män och kvinnor att göra sina röster hörda.

Genderbaserad analys av inhämtad information

- Med hjälp av de sedvanliga bedömandemallarna analysera mäns respektive kvinnors situation, lojaliteter, behov och utsatthet.

HANDBOK

Planering

Utifrån genderanalysen görs en konsekvensanalys av den planerade insatsen. Den bör ta hänsyn till :

- Försvarsmaktens påverkan på civila kvinnor, män, pojkar och flickor och skyldigheten att skydda civilbefolkningen och civil egendom vid försvar och genomförandet av attacker.
- Motståndarens påverkan på civila kvinnor, flickor, män och pojkar och dennes eventuella utnyttjande av civilbefolkningen.
- Civila kvinnors, mäns, pojkars och flickors påverkan på vår insats.
- Civila kvinnors, mäns, pojkars och flickors påverkan på motståndaren

3.1. Informationsinhämtning

Information

Information ligger till grund för den underrättelse som utgör grundstommen i insatsplaneringen. För att kunna göra en genderanalys behöver informationen som inhämtas vara könsuppdelad och den ska inhämtas från både män och kvinnor. Beroende på operationsmiljön kan vi behöva beakta sammansättningen av de grupper som ska inhämta informationen. I vissa situationer kan det vara avgörande om det bara är män, bara kvinnor eller en blandad grupp. Det ska dock framhållas att detta bara gäller i speciella kulturella och sociala kontexter.

HANDBOK

Följande aspekter bör beaktas vid inhämtning av information:

- ❖ Att informationen och data är könsuppdelad, d.v.s. delas upp i män och kvinnor.
- ❖ Att mäns och kvinnors respektive situation och inbördes roller beaktas med hänsyn till konfliktsituationen.
- ❖ Att mäns, kvinnors, flickors och pojkars respektive säkerhetsdilemman, med hänsyn till hot, våld och tvång identifieras.
- ❖ Att kvinnliga aktörer av relevans för förbandets verksamhet identifieras på samma sätt som manliga aktörer.

Inhämtning

Inhämtning av information som bidrar till genderperspektivet är inte en särskild uppgift utan görs inom ramen för den sedvanliga inhämtningen eller verksamheten. Detta kan exempelvis göras på följande sätt:

- Soldater uppsöker kvinnor, flickor, män och pojkar vid patrullering i relevant område.
- Genom att göra iakttagelser av män respektive kvinnor vid patrullering, eller över tid på utpekad geografisk plats, och notera förändringar i rörelsemönster och skillnader mellan antalet kvinnor och män. Om någon grupp slutar att röra sig i ett område, där de vanligen befinner sig, så kan det indikera ett förändrat säkerhetsläge.
- Samverka med lokala organisationer som företräder grupper som är svåra att nå, vilket kan vara både män och kvinnor.

HANDBOK

Förslag på frågor som förbundet kan ställa vid inhämtning:

- ❖ Finns det omedelbart hot mot män respektive kvinnor?
- ❖ Vad består hotet av?
- ❖ Var är hotet som störst?
- ❖ Vem utgör ett säkerhetsshot eller bidrar till att öka respektive grupps utsatthet?
- ❖ Vilken förmåga har motståndaren att utföra kränkningar och övergrepp mot civila?
- ❖ Vilka är de män och kvinnor som är hotade?
- ❖ Vilken förmåga har civilbefolkningen att hantera situationen?
- ❖ Frågor bör ställas om både historiska och nutida händelser av hot, våld och tvång mot kvinnor och flickor.
- ❖ Särskild uppmärksamhet bör läggas på förekomsten och betydelsen av sexuellt och könsbaserat våld, där både män och kvinnor kan vara offer och förövare.

Det är viktigt att kvinnor och flickor själva får beskriva sina säkerhetsproblem och sin situation, istället för att detta tolkas av en manlig företrädare eller myndighetsperson.

HANDBOK

Strukturera och systematisera

För att bygga upp kunskap om de respektive grupperna bör inhämtningen ske kontinuerligt, systematiskt och över tid, när situationen så medger. Exempel på hur informationen kan struktureras i en sedvanlig mall:

Dimensioner	Kvinnor	Män
Område		
Infrastruktur		
Kapacitet och förmåga		
Organisationer		
Befolkning		
Händelser		

3.2. Genderanalys

Planering är grunden för effektivt genomförande av militär verksamhet. Varje plan grundar sig på bedömningar och prognoser av ett framtida tillstånd. För att genderperspektivet ska kunna få ett verkligt genomslag och betydelse måste det integreras i planeringens alla faser. Det första steget är att göra en genderanalys.

Genderanalysen kan göras med hjälp av sedvanliga bedömandemallar. Dessa kan variera beroende på nivå, förband och uppgift men det taktiska bedömandet ska dock svara på följande frågor:

HANDBOK

1. Förstå uppgiften – viktigt för att kunna bedöma uppgiftens eventuella påverkan på civilbefolkningen, och omvänt, civilbefolkningens eventuella påverkan på uppgiftens genomförande.
2. Uppfatta situationen – genderanalysen bidrar här med kunskap.
3. Hur kan uppgiften lösas? – använd genderanalysen och analysera vilka konsekvenser den valda lösningen kan få för civilbefolkningen.
4. Hur ska uppgiften lösas? – beakta skyldigheten att skydda civilbefolkningen från insatsens verkningar, utifrån konsekvensanalysen.

Bedömandemall vid genderanalys

Mallar för bedömning vid planering varierar men följande element är grundläggande och kan anpassas för att göra en genderanalys:

- Uppgiften
- Tiden
- Terrängen
- Trupperna – det egna förbandet, motståndaren och civilbefolkningen.

HANDBOK

Bedömande element	Män	Kvinnor
Uppgift - <i>berörs civila?</i>		
Tid – <i>när befinner sig eventuella civila på berörd plats</i>		
Terräng – <i>var befinner sig de civila</i>		
Motståndarens påverkan på civila		
Civilas påverkan på egen trupp eller verksamhet		
Civilas påverkan på motståndaren		
Eget förbands påverkan på civila		

Frågor som underlättar genderanalysen, planering av insatsen och analys av konsekvenserna:

HANDBOK

Uppgift

Påverkar uppgiftens genomförande någon av grupperna givet svaren under tid, terräng och trupp? Vilka är konsekvenserna? Påverkar män respektive kvinnor genomförandet av uppgiften?

Tid

Befinner sig några civila på platsen för insatsen vid någon särskild tidpunkt? Kan vi genomföra uppgiften vid en annan tidpunkt när civilbefolkningen inte är närvarande?

Terräng

Var befinner sig män respektive kvinnor i terrängen i förhållande till planerad insats? Hur kan vi skydda dem från insatsens verkningar? Annan plats? Evakuering?

Trupp – Civilbefolkning, motståndaren och egen trupp

Finns det någon kvarvarande grupp ur civilbefolkningen i operationsområdet? Hur påverkar motståndaren civila män och kvinnor? Finns det risk att civilbefolkningen utnyttjas av motståndaren? Föreligger risken att civilbefolkningen utsätts för våld av motståndaren, inklusive sexuellt och könsbaserat våld, på grund av Försvarmaktens operation? Hur reagerar civilbefolkningen på motståndarens påverkan? Stödjer de motståndaren frivilligt eller under tvång?

Hur påverkar den planerade operationen män respektive kvinnor? Finns det risk att civila utsätts för operationens verkningar? Hur reagerar de respektive grupperna på den planerade operationen?

Kräver uppgiften (eller framgår det av analysen) att både manliga och kvinnliga soldater bör delta i operationen?

HANDBOK

3.3. Rapportering

Rapportering är grundläggande vid genomförande av militär verksamhet. Förbanden har mallar för rapportering som kan anpassas efter situation. Det är väsentligt att iakttagelser rörande sexuellt eller könsbaserat våld i ett operationsområde rapporteras så att åtgärder kan vidtas. Övergreppen behöver inte nödvändigtvis handla om sexuella handlingar, utan kan bestå av att flickor tvångsrekryteras eller att pojkar hindras från att besöka sjukhus eller skolor. I vissa situationer har inte förbandet mandat att vidta åtgärder mot förövarna. I de fallen är det viktigt att informationen skickas vidare till den myndighet eller organisation som har befogenhet att stoppa eller förhindra övergreppen.

4. Samverkan civilt försvar

Vid höjd beredskap på grund av krigsfara eller krig agerar inte Försvarsmakten ensam utan är en av flera samverkande aktörer. Det yttersta ansvaret för skydd av civilbefolkningen åligger inte Försvarsmakten utan vilar på civila myndigheter som Myndigheten för Samhällskydd och Beredskap (MSB), Polismyndigheten, länsstyrelser och kommuner. Med stor sannolikhet kommer också frivilligorganisationer och internationella organisationer såsom Internationella Rödakorskommittén (ICRC), FN:s flyktingkommisariat (UNHCR) och humanitära icke-statliga organisationer att delta genom olika humanitära insatser bland civilbefolkningen. De civila myndigheterna och de humanitära organisationerna har samma ansvar som Försvarsmakten att bidra med jämställd och jämlik säkerhet och skydd, samt att beakta 1325.

HANDBOK

Även om Försvarsmakten inte är ansvarig för skyddet av civila kvarstår skyldigheten dock alltid att vidta åtgärder för att i enlighet med den Internationella Humanitära Rätten och svensk lag minimera risken att skada civila vid operationer.

4.1. Lägesbilden

Grundläggande vid samverkan är lägesbilden, vilken beskriver händelse, konsekvenser, åtgärder, resurser och aktörer. Den samlade lägesbilden består av information av flera aktörers lägesbild, vilket bidrar till en ökad överblick och förmåga att upprätthålla helhetsbilden. Lägesbilden innehåller som regel analys av händelsen, konsekvenser som händelsen får på kort och lång sikt, genomförda och planerade åtgärder samt involverade aktörer.

Vid samverkan är genderperspektivet av största vikt. En väl genomförd genderanalys bidrar till lägesbilden, vilken ligger till grund för åtgärder rörande skydd av civilbefolkningen. Vid samverkan är det väsentligt att säkerställa att både män och kvinnor deltar för att få en övergripande lägesbild, som omfattar ett brett spektra av samhället.

HANDBOK

5. Internationella styrkebidrag till EU, Nato, OSSE eller FN

Sveriges internationella insatser sker alltid inom ramen för ett FN-mandat och insatserna leds av FN, Nato, OSSE eller EU. Internationella insatser genomförs ofta i länder där stora delar av befolkningen lever i en svår humanitär situation eller har begränsade resurser för sin överlevnad. Konflikten i insatslandet kan präglas av svåra krigsförbrytelser mot civilbefolkningen. Exempel på detta är systematiskt användande av könsbaserat och sexuellt våld, tvångsrekrytering av barn, lemlästning, fördrivning och etnisk rensning. Internationella insatser under ledning av Nato, FN, EU eller OSSE har alla mandat att beakta 1325 och idag har fler och fler insatser i sitt mandatatt skydda civilbefolkningen.

Samtliga dessa multilaterala organ har antagit policyramverk för genomförande av 1325 och integrering av genderperspektivet i militära operationer. De har också utfärdat särskilda direktiv eller riktlinjer som ska vägleda de militära insatserna vid integrering av genderperspektivet, från den initiala analysen till genomförande och uppföljning av operationen. Alla organisationerna har dessutom ett system av genderrådgivare som ska stödja insatsen med att integrera genderperspektivet.

Det har vid en rad tillfällen hänt att fredsbevarande militär personal har utnyttjat utsatta barn och kvinnor sexuellt i samband med internationella insatser. Alla multilaterala organ har en nolltolerans policy för denna typ av brott. Om Försvarmaktens personal får kännedom om dylika övergrepp eller gör egna observationer måste det omedelbart anmälas till överordnad chef.

HANDBOK

Även om det inte föreligger något tydligt uttalat genderperspektiv i en order som ett svenskt förband fått, finns det alltid möjlighet att integrera ett genderperspektiv. Exempelvis behövs det alltid en förståelse för hur män, kvinnor, pojkar respektive flickor påverkas när soldater patrullerar eller upprättar vägspärrar. Förbandets närvaro kan öka vissa grupperns säkerhet samtidigt som det ökar hotet mot andra. Dessutom, om uppgiften handlar om att skydda civilbefolkningen rent fysiskt, så måste förbandet förstå vilka hot som kvinnor, män, pojkar och flickor upplever. Ofta skiljer sig hotbilden mellan män och kvinnor beroende på vilka sysslor de är ansvariga för och var de befinner sig rent geografiskt. Denna information bör inhämtas genom samverkan med respektive grupp, även om en order inte uttryckligen säger att ett genderperspektiv ska integreras.

Svenska förband kan också bidra till att öka medvetenheten inom de multilaterala organisationerna om genderperspektivets betydelse. Detta kan ske genom att utveckla rapportformat som inkluderar gender och föreslå integrering av genderperspektivet vid möten och i planer.

HANDBOK

Bildförteckning

I denna publikation förkommer inga bilder med verkshöjd.
Fotografer anges med namn och organisatorisk tillhörighet.

HANDBOK

Källförteckning

I den här utgåvan av handboken har följande källor använts:

Källor inom Försvarmakten

Regler, bestämmelser och handböcker som påverkat innehållet i denna handbok

FFS	-
FIB	-
Instruktion ²	-
Reglemente	-
Manual	-
Handbok	-

² Äldre typ av bestämmelser för förvaltning etc. SäkI är exempel på sådan bestämmelse. Sådana instruktioner är under utfasning.

Målsättningen med H Gender är att stärka implementeringen av genderperspektivet och 1325, samt efterföljande resolutioner i Försvarsmaktens verksamhet.

H Gender är framtagen för att stödja förband, chefer och utbildare att integrera genderperspektivet i krigsplanläggning, insats, utbildning och övning. Den riktar sig främst till lägre taktisk nivå men kan också användas som ett stöd på överliggande nivåer.

H Gender skall betraktas som ett hjälpmedel för att kunna integrera genderperspektivet och 1325 i beslutade uppgifter.

107 85 STOCKHOLM
www.forsvarsmakten.se

H GENDER 1-2 2016
M7739-352080

